

J. R.

**Wpływ czynnika rasowego na
orzekanie kar przez sądy USA :
[recenzja artykułu H. A. Bullocka
opublikowanego w "The Journal of
Criminal Law, Criminology and
Police Science", 1961, nr 4]**

Palestra 6/5(53), 82-83

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zdaniem autora omawianego artykułu, można by się zgodzić tylko o tyle, o ile dotyczyłby on wyłącznie domniemań faktycznych.

Przeciwnicy domniemania niewinności oskarżonego w procesie karnym często łączyli ten pogląd z przekonaniem, że w postępowaniu sądowym nie można dojść do prawdy, a co najwyżej tylko do maksymalnego prawdopodobieństwa. Takie tezy wygłaszali w literaturze radzieckiej S. A. Gołuński, W.S. Tadiewosjan, M. A. Czelcow i inni. Zwalczając te poglądy, Malchazow daje szersze określenie pojęcia domniemania niewinności oskarżonego w procesie karnym. Instytucja ta zawiera w swej treści następujące podstawowe elementy: a) jest to obiektywna teza prawna, według której żadna osoba nie może być uznana za winną, dopóki wina jej nie będzie udowodniona i potwierdzona orzeczeniem zapadłym w postępowaniu sądowym; b) z domniemania tego wynika obowiązek rozstrzygnięcia kwestii winy lub niewinności danej osoby na podstawie wszechstronnego, pełnego i obiektywnego zbadania okoliczności sprawy oraz zakaz przeniesienia ciężaru dowodowego na oskarżonego; c) wewnętrzne (subiektywne) przekonanie o winie może powstać jedynie na mocnym gruncie faktów, które zostały bezwarunkowo udowodnione oskarżonemu; d) to wewnętrzne (subiektywne) przeświadczenie powinno stanowić prawidłowe odbicie obiektywnie istniejącego faktu winy.

Wpływ czynnika rasowego na orzekanie kar przez sądy USA

Oto zagadnienie, stanowiące od lat przedmiot szczególnego zainteresowania i ostrej krytyki ze strony postępowych prawników Stanów Zjednoczonych oraz spoza USA, które wziął na warsztat swoich badań prof. H. A. Bullock. Przeprowadził on w tym celu — wraz z grupą innych profesorów i ich pomocników — badanie akt spraw karnych oraz rozpiisał ankiety wśród 3 644 więźniów zakładów karnych położonych na terenie stanu Texas. Podsumowanie tych badań wraz z nasuwającymi się w tym względzie uwagami zostało opublikowane w ostatnim (4) zeszłorocznym numerze amerykańskiego kwartalnika „The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science”.

Ilustrujące tezy tej wypowiedzi, tablice statystyczne uogólniające cyfrowe wyniki przeprowadzonych badań jeszcze raz potwierdzają — jak to podkreśla autor na wstępie swych rozważań — powszechnie wyrażane przekonanie że „Murzyni są inaczej traktowani, i to zarówno w czasie aresztowania, jak i przy wymiarze oraz wykonaniu orzeczonej kary”, aniżeli biali przestępcy.

Najistotniejsze są — rzecz jasna — różnice przy wymierzaniu kary: wyroki zapadłe przeciwko Murzynom oskarżonym o te same przestępstwa co biali zawierają z reguły wyższe i surowsze kary pozbawienia wolności (badaniom poddani zostali tylko więźniowie skazani na kary pozbawienia wolności z wyłączeniem oczekujących wykonania kary śmierci)². Jest przy tym rzeczą charakterystyczną, że różnice te większe są przy wymiarze kary za niektóre przestępstwa, niższe natomiast w razie skazania za popełnienie innych przestępstw. I tak z przedstawionej przez autora statystyki wynika, że Murzyni z reguły otrzymali znacznie surowsze (aniżeli biali) kary za popełnienie wszelkiego rodzaju przestępstw przeciwko mieniu (w szczególności kradzieży z włamaniem), natomiast skazywani byli niekiedy na niższe kary za zabójstwo. Oto jak autor tłumaczy

² W tych ostatnich wypadkach jednak przejawy rasizmu przy wymiarze kary stają się jeszcze bardziej jaskrawe, jak to starano się wykazać w jednym z poprzednich przeglądów zagranicznej prasy prawniczej w artykule na temat kary śmierci w USA.

tę dziwną pozornie sytuację: „Orzeczenia te reprezentują prawdopodobnie bardziej pobłażliwe lub odwrotnie — mniej tolerancyjne stanowiska, charakteryzujące miejscowe poglądy w stosunku do zagadnienia własności i interrasowej moralności. Morderstwo okazało się zbrodnią wewnątrzrasową, jako że ofiarami większości Murzynów, którzy je popełnili, byli ludzie tej samej rasy; miejscowe normy tolerowały więc mniej rygorystyczne egzekwowanie przepisów prawa, gdyż naruszenie porządku dotyczyło społeczeństwa murzyńskiego. Z drugiej strony kradzież jest w zasadzie przestępstwem międzyrasowym. Kiedy sprawcą jej był Murzyn, atakował on zazwyczaj mienie należące do białego. W tym wypadku miejscowe poglądy są mniej tolerancyjne, jako że motyw ochrony »własności białych« i obrony »białego społeczeństwa« przed naruszeniem obowiązującego w nim porządku jest o wiele silniejszy od tego, który uzasadnia ochronę »społeczeństwa murzyńskiego.«”

Analiza stanów faktycznych spraw karnych łącznie z rozważeniem tych okoliczności, które mogły wpłynąć na wymiar kary, doprowadziła autora do ostatecznego wniosku, że „choć członkowie jury skłonni są do wydania na ogół mniej surowych wyroków w stosunku do tych, którzy przyznali się do popełnienia zarzucanego im czynu, postawa ich jednak wygląda odmiennie, gdy spojrzeć na wydane orzeczenie przez pryzmat elementu rasowego. Otóż więźniowie murzyńscy, mimo przyznania się do winy, otrzymali stosunkowo znacznie surowsze wyroki niż znajdujący się w tej samej sytuacji biali”.

Mimo prób pewnego samousprawiedliwienia, technie z publikacji prof. Bullocka humanitarna tendencja do walki z rasizmem, przejawiającym się tak otwarcie w amerykańskim wymiarze sprawiedliwości (w szczególności w południowych stanach USA).

Nowy kodeks karny i kodeks postępowania karnego w Ghanie

Rozwijający się na kontynencie afrykańskim proces umacniania niepodległości przez nowo powstałe państwa przejawia się m. i. w zastępowaniu dawnego, narzuconego w swoim czasie przez władze kolonialne prawa własnymi ustawami, które mają odpowiadać warunkom społeczno-politycznym i ekonomicznym niepodległych narodów Czarnego Lądu. Szczególnie aktywną działalność w tym zakresie przejawia ghański ustawodawca, który m. i. na miejsce wydanych jeszcze w ub. stuleciu przez Brytyjczyków ustaw karnych wprowadził nowy kodeks karny i kodeks postępowania karnego (od stycznia 1961 r.).

Nowy k.k. składa się z pięciu części zawierających kolejno: „zasady ogólne”, „przestępstwa przeciwko osobom”, „przestępstwa przeciwko prawom własności” i „przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu, zdrowiu i moralności”. Wprowadza on podział przestępstw na następujące 5 rodzajów:

- 1) przestępstwa zagrożone karą śmierci (*capital offences*); należą tu m. i. zdrada (art. 180), morderstwo (art. 46);
- 2) przestępstwa zagrożone karą dożywotniego więzienia (*first degree felonies*); należą tu m. i. zgwałcenie (art. 97), usiłowanie morderstwa (art. 50);
- 3) przestępstwa zagrożone karą do 10 lat więzienia (*second degree felonies*); należą tu m. i. spędzenie płodu (art. 58), porwanie dziecka (art. 59), rabunek (art. 149), fałszowanie dokumentów sądowych lub urzędowych (art. 158), rozpowszechnianie fałszywych wiadomości „mogących podważyć zaufanie albo reputację Ghany lub rządu”, o których osoba rozpowszechnia-